

Presikhaaf Arnhem: de eerste shopping mall van Europa

In Amerika winkelde men al enkele decennia in de bekende shoppingmalls voordat het winkelidee de grote oversteek naar het Europese vasteland maakte. In 1965 werd Winkelcentrum Presikhaaf officieel geopend en was daarmee de eerste mall van Europa. Een Amerikaanse mall is een zogenoemd regionaal winkelcentrum met een minimale oppervlakte van 35.000 m² met ten minste één warenhuis. In Amerika zijn er anno 2006 rond de 40.000 centra die aan deze omschrijving voldoen.

De geschiedenis van de shoppingmall is al ruim een eeuw oud. Rond 1896 opende in het Amerikaanse Baltimore het Roland Park Shopping Center haar deuren. Het park telde destijds slechts zes winkels en is dus niet echt een mall te noemen maar wordt gezien als de aanvang van een fenomeen dat de wereld zou veroveren. In 1916 volgt Chicago en in 1925 Kansas City.

De commerciële centra delen drie kenmerken: ze bestaan uit een aantal winkels dat door één projectontwikkelaar is gebouwd en wordt verhuurd, ze liggen uit het centrum op een belangrijk kruispunt en de gratis parkeergelegenheid is in ruime mate voor handen. De auto werd al snel algemeen goed voor de Amerikanen en omdat zij erg gehecht zijn aan dit voertuig waren zaken projectontwikkelaars een uitdaging in de ontwikkeling van commerciële centra met veel ruimte voor de heilige koe. De moderne architectuur richtte zich op volledige integratie met de omgeving; de winkels aan de straatkant, de parkeerplaatsen bevonden zich aan de achterzijde. In deze nieuwe winkelcentra werd volop geëxperimenteerd met noviteiten. Het winkelkarretje en dus het winkelgemak deden hun intrede en de food-corner is sinds de zeventiger jaren niet meer uit het winkelvenement weg te denken.

In de loop van de jaren werden de malls uitgebreid met andere voorzieningen zoals: banken, bioscopen en benzinstations. In al deze winkelcentra was men nog altijd afhankelijk van de weersomstandigheden. Pas vanaf de 60-er jaren kregen de centra een overkapping. Een aantal Amerikaanse architecten lieten zich inspireren door de 19^e eeuwse galerijen uit Milaan en Napels maar de meeste winkels werden van een louter functioneel dak voorzien. De Galleria in Houston vormt hierop een fraaie uitzondering. Het centrum werd voorzien van een grote glazen dak dat deed denken aan de 19^e eeuwse praalhuizen en had een oppervlakte van maar liefst 140.000 m².

In de loop van de 20^e eeuw werden de malls alsmaar groter en uitgebreider. Hotels, ijsbanen, sportcentra, bibliotheken en kantoorgebouwen maakten steeds vaker deel uit van de centra. Het winkelen was weliswaar nog altijd de belangrijkste reden om een mall te bezoeken maar de bezoekers kwamen meer en meer als toeristen die een leuke dag wilden beleven. De meeste suburbs in Amerika ontberen een historisch centrum waar men elkaar kan ontmoeten. De shoppingmalls zijn geleidelijk aan deze sociale functie gaan vervullen.

Nadat Arnhem in de 70er jaren het eerste initiatief nam een echte shoppingmall te bouwen, veroverde dit Amerikaanse winkelconcept in korte tijd heel Europa. Toch lijkt het succesvolle concept van destijds te worden ingehaald door het eigen succes. De malls die enkele decennia geleden zijn gebouwd kampen vaak met een tekort aan parkeerplaatsen omdat ook wij in Nederland veel mobieler zijn geworden. De overkapte centra nodigen daklozen en werkloze jongeren uit tot rondhangen met alle problemen van dien. Arnhem staat voor de uitdaging om het 50 jaar oude winkelcentrum Presikhaaf een nieuwe impuls te geven zodat de eerste shoppingmall van Europa de koper opnieuw zal weten te boeien.